

PERLAI IŠ ANTANO BARANAUSKO KARŪNOS

Aš maniau, kad dirbu sau, dėl savo ramumo, o pasirodo, kad dėl žmonių...
(Iš L. Šepkos laišku)

Dar gerokai prieš *Anykščių šilelio* sukūrimą – 1853 m. – aštuoniolikmetis Antanas Baranauskas savo *Dienoraštyje* rašė:

„Giliausia esmė ir kažkoki nesuprantami jausmai mane traukia kaip koks gaisras, pasaulis rodosi laimės šventovė, o iš tikrųjų, atmetus bet kokią visagalio Dievo įtaką ir sutvėrėjo slėpingą įsivaizdavimą, tiktai dulkių sauja.“

Kitoje vietoje:

„Trokštu jau ne laikinos garbės, bet po mirties arba dangaus tėvynėje. O tas graudinantis ilgesys labiausiai apima ypač maloniais vakarais, tykiomis naktimis ir vasaros rytais prieš saulėtekį, man primena gamtą, Dievą, tikėjimą, meilę, viltį, amžinybę, atpildą ir bausmę. Sugraudina mane, plėšte išplėšia iš krūtinės atodūsi arba, iš akių išsunkdamas saldžią ašarą, drėkina skruostus.“

Dar įdomu ir reikšminga, kad žodis gamta keliamas į pirmą vietą, tik paskui eina Dievas, tikėjimas, meilė, viltis... Kartais pagalvoji, jog lietuvių poezija daug laimėjo, nepradėdama nuo salonų, nuo dvarų ir karalių. Ją kūrė žmonės, išėję iš gamtos, iš girių ir dūminių pirklių. Dėl to kaip reta didžiulė ir plati metaforos erdvė. Didieji žmogaus išgyvenimai užpildo ne karaliaus ar dvaro salę, o visą platųjį gamtos rūmą – kosmosą. Kosmojauta lietuvių kultūroje – visai netyrinėtas klausimas. Ja pasižymėjo, pavyzdžiui, senosios Egipto ar Indijos kultūros; kosmojauta – kaip didžiausia žmonijos gyvenimo žemėje patirtis.

Poetas ir žmogus, gamta – kosminio tapsmo dalis, girdėt, kaip kraunasi pumpuras, arba klasikinėje japonų poezijoje – kaip šiugžda žiogo sparnai... Gamta gyvena, alsuoja ir tobulėja tik su didžiąja visuma, sykiu paėmus. Tai liudija *Anykščių šilelio* kulminacija.

*Vidunaktyj taip tyku, – kad girdi, kaip jaunas
Lapas arba žiedelis ant šakelių kraunas;
Girdi, kaip šakom šnibžda medžių kalba šventa,
Kaip žvaigždelės plevena, gaili rasa krinta.*

Stebina, pribloškia pati *Anykščių šilelio* pradžia. Ją perskaitęs, regisi, iš tikro pradėsi matyti pasaulį kitomis akimis, girdėti kitomis ausimis. Ir svarbiausia eilutė, įsivaizduojant prapuolusį mišką –

Į kurį žiūrint taip neramu regis...

Ramumo ir neramumo prieštata – pagrindinė *Anykščių šilely*, kaip buvimo ir išnykimo, gyvenimo ir mirties sąlygos. Ramumas arba ramybė – pagrindinė žmogaus egzistencijos ir poetinės kūrybos, giesmės gimimo aplinkybė. Ramumas dingęs. Tai aišku iš pirmųjų poemos eilučių. Kas belieka? Galima restauruoti, įsivaizduoti. Restauravimas – pirminio pavidalo grąžinimas šileliui (kartu ir Lietuvai) – išeities taškas jaunam A. Baranauskui, kuris gražiausią kūrinį parašė neva įžeidus Varnių dvasinės seminarijos dėstytojui A. Gabšiui-Gabševičiui, prasitarusiam, kad lietuvių kalba neįmanoma nupiešti tokių gražių gamtos vaizdų kaip A. Mickevičiaus poemoje *Ponas Tadas*. Įžeidimas būtų likęs įžeidimu, jeigu pats A. Baranauskas vidujai nebūtų pasiruošęs didžiajam atbudimui (dar neseniai

rengėsi išleisti eilėraščių rinkinį lenkų kalba). Vien nusigręžimas nuo lenkų kalbos daug reiškia. Juk ir kalba diktuoja poetui. Kalba turi savo nuostatas, savo tradiciją. Per lenkų kalbą lietuviai gavo katalikybę, aibę terminų ir realijų, su kuriomis, kuriant poeziją, negalima nesiskaityti. Vis dėlto svarbiau kūrėjas. Kartais primirštame, kad A. Baranauskas į *Anykščių šilėlį* atėjo po nemažų išbandymų, po gyvenimo, kai nepasigailti savo gimtinės, savo šilėlio reikštų didesnių idealų išsižadėjimą. 1853 metų ir vėlesniame dienorašty randame tokių vietų: „Vakare truktelėjau punšo, dėl to susiginčijau su Matusevičium“; „Šeštadienis. Rašau. Važiuojame į pirtį Gorainiuose. Paskui gėrėme daug punšo. Užtat paskui man truputį sopėjo galvą ir, atsigulęs miegoti, vėmiau“; „Sekmadienis. Sopa galvą. Sukirtau su Ponu Venglevskiu savanoriškai negerti visą savaitę“. Ir jau trečiadienį: „Rašau raštinėje. Atvažiavo Ponas Freitakas. Išgėrėme 3 butelius porterio. Nakvoja pas mus“; „Ketvirtadienis. Vėl su Freitaku gėrėm porterį“.

Ar ne per dažni aštuoniolikmečio jaunuolio lėbavimai? Neramu dėl naktinių jo regėjimų: „Sapnuoju visokias bjaurybes, net pabudau iš siaubo ir vidunaktį beveik 2 valandas su žvake prasėdėjau.“

Panašiai jo gyventa ir vėliau: „Vėlai grįžtame namo. Atsiguliu vidurnaktį nepoteriavęs, nenusirengęs.“

Tai buvo lapkritį, o gruodį: „Trečiadienis. Rašau. Sutarėme padaryti degtinei gavėnią iki Kalėdų.“

Taip A. Baranauskas gyveno iki lemtingo susitikimo su pirmąja žemaičių poete Karolina Praniauskaite, kurios vaidmenį jo gyvenime galėtume sulyginti su Dantės (Dante) Beatriče.

Kad būtų aiškesnė jo ankstyvos jaunystės situacija, pacituosiu dar kelias vietas iš laiškų tėvams: „[...] artėja laikas, kai išvysiu save neapbrėpiamos amžinybės angoje. Apie tai pagalvojus, virpa plunksna rankoje... Su kuo pasirodysiu tam, kuris išsiuntė mane į šį vynuogyną?“

Ir –

„Buvau užmigęs letargu, nematydamas, kas aplink mane dedasi, bet staiga tarsi pakirdau. Išvydau save blogiausioje būklėje, kaip tą, besantį tarp dangaus ir žemės, ar tą, kur, krisdamas į bedugnę, akimirksniu ištikš į uolą, arba kaip liūtas, kur patekęs į sąštus, negali ištrūkti be pelės pagalbos.“

Ar nepriemen šios ištraukos M. K. Čiurlionio laiškų?

A. Baranauskas, raštininkaudamas tai šen, tai ten, iš tikrųjų gyveno nepavydėtinais. Stebina aštuoniolikmečio samprotavimai, blaivus žvilgsnis į save iš šalies:

„Žodžiu čia [Vainute – S. G.] nieko gero: namuose nuobodulus, gatvėse ir keliuose purvas iki kelių, miškuose – kontrabandininkai ir plėšikai, vienkiemiuose apiplėštų gyventojų aimanos, mieste – dejonės žydų, besislepiančių lūšnose nuo kiaurai geliančios drėgmės. [...] Tik aš tarpe jų tebesisuku, kaip kermašiuje čigonas ant senos kumelės, mojuodamas šikšniniu botagu...“

Tada vos neišsipildė A. Baranausko mokytojo Lebedevo pranašystės antroji dalis (arba tapsiąs įžymiu žmogumi, arba pakliūsiąs į katorgą...). Skuode viršaitis Vilgockis norėjęs jį nubausti rykštėmis, o A. Baranauskas buvo betraukiąs peilį... Aukštaičiai, kūryboje jautrūs ir lyriški žmonės, gyvenime kartais ūmoki. Panašiu charakteriu garsėjo A. Strazdas, o medžio drožėjas rokiškėnas L. Šepka dailėtyrininkei Z. Žemaitytei yra pasakojęs: „Įeinu į traktierių ir sakau: šiandien visi lazareto šunes kraują laks... Tada žemaičiai nuo stalų ir pro duris...“

Vėliau atsidurti katorgoje A. Baranauskui buvo tik viena proga – kilus 1863 m. maištui. Jo broliai Jonas ir Anupras prisidėjo prie sukilimo, atsėdėjo po dvylika metų Sibire. A. Baranauskas tuo metu studijavo Miunchene.

Jaunystės laikų poetas gerokai skyrėsi nuo Žemaičių pavyskupio, Seinų vyskupo, mokslininko, religinių giesmių kūrėjo, už viską labiau vertinusio dievišką meilę ir nuolankumą, susitaikymą, o ypač – blaivybę. Bet kam primename jo jaunystę, *Anykščių šilėlio* priešistorę? Kūryba, talentas, be kita ko, yra dar ir vitalinių jėgų perteklius. Gerokai A. Baranauską pakeitė gyvenimas: į senatvę mažai tesirūpino išvaizda, pasidarė tiesiog asketas. Tikėjo, kad matematika padės išspręsti teologijos ir filosofijos problemas. Vertė Bibliją.

Didelis Karolinos Praniauskaitės vaidmuo gimstant *Anykščių šilėliui*. Tokiam pakiliam dainavimui poetą galėjo pažadinti tikrai meilė. Sunku būtų įsivaizduoti, kad poema sukurta iki K. Praniauskaitės

pasirodymo, tokioje situacijoje, kokią liudija jo dienoraščiai.

„[...] o mielas žodis „Brolis“ [turimas galvoje K. Praniauskaitės kreipinys – S. G.], suskambėjęs pirmą kartą išvažiavus nuo Tėvų, šalia tokių rimtų ir kažkokiu šventumu ir paprastumu dvelkiančių minčių, plačiai išsiskleidė, taip sakant, tuščios sielos erdvėse“

Iš įrašo dienoraštyje 1855 metais

Ar ne meilė suteikė jam dvasios pilnatvę, tą pasaulio sudievinimo jausmą? Ar ne tas gražiausias žmogaus išgyvenimas taip suaudrino jo vaizduotę? Trumpa ir tragiška meilė (poetė mirė 1859 m.), iš anksto pasmerkta nuvysti (jos giminės rūpinosi A. Baranausko įstojimu į kunigų seminariją), paliko tą poezijos žiedą, o sielvartinga *Kelionė Petaburkan* parašyta atsisveikinus su mirštančia Karolina. Paskui stoja ilga, sekinanti tyla, užsitęsusi iki A. Baranausko gyvenimo pabaigos. Praėjus jaunystei, poetas darosi panašus į prigesusį laužą, tik retkarčiais sublyksintį viena kita kibirkštimi. A. Žukauskas, kilęs iš Seinų krašto, yra pasakojęs apie A. Baranausko pomėgį senatvėje – liepdavęs nuvežti į didžiausią girią, vežiką paleisdavęs namo, o pats dingdavęs miške geram pusdieniui... Matyt, girių išgyvenimai traukė jį ligi mirties.

Begalinė meilė šileliui, nuolatinės liaupsės verčia patikėti, kad tai ne šiaip girių aprašymas. Miškas čia – ne miškas, o ne kas kita, kaip senoviška lietuvių šventykla (prilygstanti Romuvai). Toks pagrindinis skirtumas tarp *Pono Tado* girių aprašymo ir *Anykščių šilelio* vaizdų. Su šileliu poetas sieja istorinį ir dvasinį lietuvių gyvenimą. Tai simbolis, visos jo poetinės sąmonės centras. Galima manyti, jog senovės lietuviai iš tikro buvo girių gyventojai. Miškas – vienas lietuviškų archetipų, reiškiančių šventą vietą. Senovės čiuvąšams, pavyzdžiui, toks archetipas yra laukas... Dantės giria – žemiškų žmogaus paklydimų vieta, iš kurios reikia išeiti. A. Baranauskui artimas S. Daukantas. Gal čia esama ryšio su indoeuropiečių proistore? Legendinis Buda, beje, medituoti irgi pasitraukė į mišką...

Sis kūrinys tragiškas ne dėl to, kad atspindi, kaip feodališkus santykius keitė kapitalistiniai, o todėl, jog iškirtus šilelį, siela liko be vietos (sielų persikėlimo į augalus ir medžius motyvas lietuvių mitologijoje). Svarbiausia – sielvartas dėl sunykusio mitologinio pirmavaizdžio. Paskui A. Baranausko kūryba, gyvenimas – tarsi iš rojus išvartytos sielos žemiškoji klajonė.

Kad šilelis – ne šiaip miškas, tą patiriame jau kūrinio pradžioje:

*Lyg tartum rūmas suiręs, nudegęs,
Lyg kokio miesto išgriuvus pūstynė...*

Rūmo ir miesto įvaizdžiai – kaip užuominos į ištisos kultūros ar civilizacijos žūtį. Prapuolė ne tik miškas, giria, o lietuvių sielos tėvynė.

Baltasai miškas kalnais, kaip tik padaboji...

Baltasai – gerumo, dorumo prasme, kaip lietuvių ir latvių dainose: baltas bernužėlis ar mergužėlė, Maironio – baltalytė. Panašiai rūta ir dobilas – vis iš senojo liaudies sakralinio žodyno.

Stebina drąsus vaizdo kūrimo būdas. Universalios sąvokos gretinamos su realiomis, konkrečiomis detalėmis. Kaip ir anoniminiai medžio drožėjai, A. Baranauskas žinojo vaizdo simboliškumo paslaptį.

*Čia visais lapais dreba epušės nusgandę;
Kožnoj klaiką nekantrios žalktyčios atrandi.*

Tai pirmoji užuomina į vieną svarbiausių senovės lietuvių mitų.

*Medžiam gailysta virto – [...].
Jaunučiukus aptaisė vaikus rūbais lapo.*

Šios eilutės apie medžių atsiradimą. Vieno *Eglės žalčių karalienės* varianto pabaigoje, jos sūnums ir dukrai virtus medžiais, paukščiai nukrinta iš Paukščių Tako ir apsigyvena žemėje.

Pasaulio sukūrimo variacija vėliau kartosis perpasakojant sakmę (gal buvusį mitą?) apie Puntuko atsiradimą (prisiminkime mitologinį Deukalioną, mėčiusį akmenis į žemę...). Įdomu, kad dvidešimt eilučių apie Puntuką A. Baranauskas įrašė 1860 m., kai poema buvo jau baigta. Matyt, intuityviai jautė kažko trūkstant.

Savo seserį skundžia liekna sedulėlė.

Dar viena užuomina į medį, lietuvių sakmėse turintį ryšį su žmonių atsiradimu ir išplitimu žemėje – blendis, sedula, gluosnis, galintys vegetatyviai veistis medžiai, tiesiog iš įsmeigtų šakelių, ir pirmoji moteris, kuri ėjo per žemę klupdama, visur palikdama savo vaikus.

Keli brūkšniai, ir vaizdas atgyja, prisipildo šnekančios, čiulbančios, giedančios gyvybės. Į viską žiūrima paprastų žmonių akimis, dėl to vaizdai tokie visuotiniai.

*Juos tiktai miške augę žmonės tepažįsta,
Daktarai ir žiniuonys, ką po miškus klysta;
Jų lapais, jų žievelėm arba šaknia kieta
Nuo ligų ir padarų gydžia visą srietą.*

Tai ne paprastas miško aprašymas, o priminimas, jog senovėje būta visai kitos ekologinės bendrijos. Būta savų žynių ir daktarų, išmanančių gamtos ir žmogaus prigimtį.

Kiekvienas A. Baranausko epitetas, palyginimas – ne stilizacija, o atradimas. Ne veltui Maironis savo paskaitose apie jį sakęs: „Tai tikras mūsų poezijos perlas. Be jo gal ir mūsų nebūtų buvę.“

Liemuo liemenį plaka, kaip mendrės siūruoja.

Pats poetas yra pažymėjęs: „Šitą aprašymą pušelių išgirdau pirmąkart iš savo tėtelio metuose 1858. Šitie žodžiai taip pasirodė gražūs, kad parūpo juos giesmėn įdėti. Iš to rūpesčio ir prasikalė diegas „Anykščių šilelio“.“

„Priaugo miško kaip meldo“, – sakoma net ir Dzūkijoje, toli nuo Anykščių. Svarbu, jog A. Baranausko palyginimai ne subjektyvūs, o atspindi lietuvių pasaulėjautą, meninę žiūrą, perspektyvos supratimą. Antai mūsų liaudies dainose daiktai itin sumažinami (čiurlioniškoji kosmiškumo paslaptis). Jau eilėraštyje „Dainu dainelę“, A. Baranausko sukurtame 1857 m., buvo posmas:

*Kalnai ant kalnų, è ant tų kalnų
Kalnai ir maži kalneliai.
Tenai Lietuva per amžius buvo,
Kaip sako mūsų seneliai.*

Į pasaulį žvelgiama iš viršaus, iš oro – į Lietuvą, kuri išsidėsčiusi ant kalnų nelyginant Kaukaze. Kalniečių kūryboje, kur, atrodo, toks matymas turėtų vyrauti, viskas atvirkščiai – įspūdis toks, lyg jie žvelgtų į kalnus iš apačios, iš kalnų papėdės... Pušys kaip mendrės gali būti įsivaizduojamos tik plačiai, iš viršaus aprėpus plačią panoramą. A. Baranauskas tik išplėtojo jo „tėteliui“ įgimtą jauseną.

Tartum miškas kvėpuoja nelyginant žvėris...

Vėl netikėtas palyginimas XIX a. lietuvių lyrikoje, kur nusvėrė dainos įvaizdžių stilizavimas, o ne gyva pagava. A. Baranauskas vartoja mažumą poetizmų, viską prisodrindamas realybės spalvų ir kvapų. Tokio stipraus gamtos jausmo gal neturi net Maironis, sunkiai įsivaizduojamas be A.

Baranausko.

*Iš brangiausių kvėpalų mišinių padarę,
Dievui ant garbės rūko taip ramiai, taip meiliai...*

118–119 eilutėse įvedama Dievo sąvoka, ne ką bendra turinti su vėlesne – moralinės dogmos – samprata. *Anykščių šilėly* Dievas dar pagoniškas, senoviškas jam skiriamas aukojimo ritualas. Kituose kūriniuose Dievas – abstraktus, šaltas ir nepajudinamas autoritetas.

Lyg kad skripkuoja, juokias, gieda, verkia gailiai...

Čia išvardijami visi pirmąsios misterijos elementai dvasią nuskaidrinti, sielą apšvarinti. Nekrikščioniškai skamba juokas. Greičiau kaip senoviškas katarsio supratimas. Nelyginant dioniziškose graikų misterijose.

Ramum tykumu, malda dūšia dangun kilsta.

Nuolat kartojami ramiai, ramu, ramumu, tykumu liudija aukščiausią dvasinės meditacijos laipsnį. Šioje poemos vietoje pirmąkart susiduriame su dangumi, su erdve, kur „žvaigždėlės plevena“. Kiti vaizdai driekiasi pažeme. Prisiminę mitologinį trijų zonų – dangaus, žemės ir požemio – pasaulio modelį, pasigesime A. Baranausko kūryboje pirmojo ir ypač trečiojo. Viskas telkiasi miške, girioje, tarsi mitologinis gyvybės medis būtų tūkstantį kartų padaugintas; vyksta stebuklingame augalų, gyvūnų, paukščių, medžių ir žmonių pasaulyje. Toks suplakimas į vieną daiktą ateina iš pagonybės. Senoji lietuvių religija – gamtos dvasios ir gyvybės garbinimas. Poetas tatau išreiškė, spontaniškai prasiveržus jo kūrybinėms galioms. Poema spontaniška ir polifoniška (*Anykščių šilėlis* – ir apie mišką, ir apie senovę, – atitrauktybė net pačiam poetui to nejaučiant). Su spontaniškumu sietųsi ir kitas poemos bruožas – fragmentiška kalbėsena. Fragmentiški juk ir K. Donelaičio *Metai*, ir A. Strazdo kūryba, jeigu norite, net Maironis. Jo *Pavasario balsai* – tarsi vartai į didelę šventyklą, kur poetas sustojo Tėvynės ir Visatos pagarbinti... Dar vienas fragmentiškos kūrybos bruožas – jai svarbiau pats kūrybos procesas, ritualas, o ne rezultatas, svarbiau – poetinė būseną ir jos išsiliejimas, ritmas, melodija, o kompoziciniai principai tik nujaučiami, kaip ir pagrindinė idėja. Čia slypi didis tokios kūrybos natūralumas.

Girios žūtis baisi ir dėl to, kad bumerangu kliudė ir paties A. Baranausko spontaniškumą, išsità sąmoningos ir nesąmoningos jausenos klodą. Vėlesnė jo kūryba kyla iš refleksyviai suvoktų idėjų.

Pirmasis šilėlio išskynimas – kada Jogaila pakeičia senovės lietuvių tikyba, antrasis – marui ir badui atėjus, trečiasis, pats baisiausias – prievartinis, iš šalies, kada jau niekas nebegali padėti. Pirmaisiais atvejais miškas atsigauna pats arba žmonių atsodinamas. Įdomu, kad antruoju atveju, užgriuvus stichinei nelaimėi, miškas tampa mesiju, visuotiniu gelbėtoju.

*Miškas žmonių pasgailęs, rasa apsiverkęs,
Aukštas savo viršūnes debesin įmerkęs
Ir sušukęs: „Broliai, ginkitės nuo bado!
Palaiminta toj ranka, ką kirvį išrado!“*

Lemtingai visai Lietuvai istoriniai ir kosminiai įvykiai susikryžiuoja Anykščių šilėlio panoramoje. Pradedant užuominomis į seniausius – mitinius laikus, baigiant carizmo priespauda, veiksmas vyksta po šventais ažuolais, prie akmenų, kur senovė „lietuviai dovanas kūrė“... Ažuolai – aukojimo akmenys – Romuva. Šilėlio išniekinimas tapatus senojo Visatos modelio sunaikinimui. Čia viena iš A. Baranausko rezignacijos priežasčių. Nėra tikslo ir prasmės gyventi, kurti, belieka vegetuoti. Nematydamas didelių prošvaisčių ir ateityje, A. Baranauskas nepritapo nė prie vienos iš trijų

pagrindinių XIX a. antrosios pusės visuomeninės minties krypčių – nei prie romantinės, nei prie pozityvistinės, nei prie klerikalinės, nors jau kitų pažymėta, kad šias kryptis „Pasikalbėjime Giesminyko su Lietuva“ jis įžvelgė daug anksčiau, negu pasirodė *Aušra, Varpas, Apžvalga* – šių krypčių adoratoriai.

Ar poetinis talentas tikrai išseko su *Anykščių šileliu*, kaip mėgstame kartoti, ar kituose kūrinuose nėra vietų, liudijančių tą patį kūrėją? Užmiršę bendrąsias idėjas, vos ne kiekvienam kūrinį rasime *Anykščių šilelio* vertų posmų.

*Eisiu bėgsiu per ūlyčias žmonėm sakinetų.
Kalbom iškalbėsiu, giesmėm išgiedosiu,
Išrašysiu gražiais žodžiais, per svieta paleisiu;
Prikelsiu senobę iš amžino miego,
Atgaivinsiu drąsius kaulus iš senelių kapo.
Atgys didžiaviriai iš milžinų veislės
Ir žiniuoniai, senų amžių datavimo pilni.
(„Pasikalbėjimas Giesminyko su Lietuva“)*

Dvi paskutinės eilutės galėtų būti Maironio kūrybos epigrafas. Beje, Maironio poezijos pradžia („Miškas ir lietuvis“, „Tu girele, tu žalioji...“) A. Baranauskui artima ne tik įvaizdžiais, bet ir bendra ilgesio nuotaika; o koks artimas posmas –

*Aš norėčiau prikelti nors vieną senelį
Iš kapų milžinų
Ir išgirsti nors vieną, bet gyvą žodelį
Iš senųjų laikų.*

Kaip praplėsta *Anykščių šilelio* metafora skamba ir „Ramios, malonios vasaros naktys; / Medžio užmigęs nejuda lapas...“; „Dievo rykštėj ir malonėj“ esama prasmingo *Anykščių šilelio* vaizdų varijavimo, savotiško papildymo:

*Lyg kad didžiam lietui su šturmais praėjus,
Kaip šviečias ir tilsta perkūnas ir vėjas,
Gražių žiedų drignas dangų apkabina;
Atgyja, pradžiunga visas sutvėrimas,
Ir naujas trąšumas visuos daiktuos imas,
Kur žiūri: vis miela, ramu, žalia, gryna.*

Naujausioje lietuvių poezijoje A. Baranauskui artima A. Žukausko „Senmotė“. Įdomu būtų ją sugretinti su „Pasikalbėjimu Giesminyko...“. Ir čia, ir ten poetų pokalbis su Lietuva, gyva, kintama ir amžina esybe. Beje, ryšys tikriausiai nesąmoningas, nors A. Žukauskas, kilęs iš Seinų krašto, kur A. Baranausko pėdos dar nespėjusios ataušti... Gal ir šitaip gali atsirasti poetinė trauka ir giminystė? Juk klasikos aura šviečia taip ryškiai.

1984